

**Osteologinen analyysi
Kirkkonummi Tolsa
Kreetta Lesell 2006
KM 36454**

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	2
1. Johdanto.....	3
2. Tavoitteet.....	3
3. Materiaali ja menetöt.....	3
3.1 Materiaalin kuvaus ja anatominen jakauma.....	3
3.2 Eläinluut.....	3
4. Tulokset.....	3
4.1 Materiaalin kuvaus.....	3
4.2 Luiden anatominen jakauma.....	3
4.3 Eläinluut.....	4
5. Yhteenveto ja tulkinta.....	4
6. Latina-Suomi sanasto.....	5
7. Lähteet.....	5
7.1 Painetut lähteet.....	5
7.2 Painamattomat lähteet.....	5

1. Johdanto

Tässä raportissa käsitellään Kirkkonummen Tolsan kiviröykkiöhaudasta 2 löydettyjä palaneita ja palamattomia luita. Löydöt on luetteloitu kansallismuseo numerolla KM 36454.

2. Tavoitteet

Raportin tarkoituksena on tunnistaa luut anatomisesti ja lajilleen. Valitettavasti minimiyksilömäärää, ikää, sukupuolta tai vainajan pituutta ei löydöistä pysty määrittämään. Myöskään poikkeavuuksia esimerkiksi sairauksien merkkejä tai geneettisiä poikkeamia ei havaittu. Raportin lopussa on lyhyt yhteenveto ja tulkinta.

3. Materiaali ja metodit

3.1 Materiaalin kuvaus ja anatominen jakauma

Luut tunnistettiin anatomisesti ja määritettiin kummalta puolelta luustoa ne ovat eläinmuseon vertailukokoelmien avulla. Apuna käytettiin myös osteologista kirjallisuutta (Bass 1995, During 2000a+b+c). Samalla havainnoitiin poikkeavuudet luustossa. Tunnistetut luut luetteloitiin löytöluettelon alanumeron mukaan (ks. liite).

3.2 Eläinluut

Palamattomat eläinluut tunnistettiin vertailukokoelmien avulla. Palamattomat eläinluut kertovat paikan myöhemmistä vaiheista eivätkä liity hautaukseen. Siitä syystä näitä luita ei luetteloitu löytöluetteloon.

4. Tulokset

4.1 Materiaalin kuvaus

Palanutta luuta on yhteensä 62,6 grammaa, joista pystyttiin tunnistamaan 23,4 grammaa. Luuaines on pääosin valkoista, hyvin palanutta, mutta jonkun verran kulunutta, joka vaikeutti tunnistamista. Vain muutamassa palassa sisäosa on jäänyt sinertävänharmaaksi epätäydellisen polton seurauksena. Värin perusteella polttolämpötila on ollut noin 600-800 astetta. Se viittaa luiden polttoon avotulella. (Herrman B. 1988 ks. During 2000c:20). Siinä lämpötilassa luut ovat kutistuneet alle prosentin. Luut ovat fragmentoituneet pääasiassa pieniksi (alle 1 cm), muutamat keskisuuriksi fragmenteiksi (1-5 cm). (Herrman B. 1988 ks. During 2000c:19-24)

4.2 Luiden anatominen jakauma

Kaikki tunnistetut palaneet luut kuuluivat ihmiselle. Luut ovat pääasiassa postkraniaalisia luita eli ovat peräisin muusta kuin kallosta (Cranium). Muutaman pieni kallonpala (Calvarium) on myös

joukossa, mutta jakauma on epätyypillinen. Yleensä kallon (Cranium) luut säilyvät poltettaessa hyvin ja ne on helppo tunnistaa.

4.3 Eläinluut

Ihmisluiden lisäksi löydöistä tunnistettiin neljä fragmenttia palamattomia jäniseläimen luita (Leporidae sp.). Ne voivat olla peräisin samalta yksilöltä. Kokonsa puolesta ne kuuluvat todennäköisesti rusakolle (*Lepus europaeus*). Vertailumateriaalina ollut metsäjänis (*Lepus timidus*) on pienempi. Rusakko on levinnyt suomeen 1800-luvun loppupuolelta lähtien (Siivonen et al. 1994:142). Myös tästä syystä näitä luita on pidettävä resenteinä eli ne kaikella todennäköisyydellä eivät liity hautaukseen, vaan ovat myöhemmiltä ajoilta.

5. Yhteenveto ja tulkinta

Palaneista luista pystyttiin tunnistamaan hieman yli kolmasosa. Kaikki tunnistetut palaneet luut kuuluivat ihmiselle. Luut ovat pääasiassa postkraniaalisia luita eli ovat peräisin muusta kuin kallosta (Cranium). Muutaman pieni kallonpala (Calvarium) on myös joukossa, mutta niiden yhteispaino on alle puoli grammaa. Yleensä kallon (Cranium) luut säilyvät poltettaessa hyvin, ne on helppo tunnistaa ja palaneista ihmisluidista niitä tunnistetaan suhteessa yleensä huomattavasti enemmän. Syitä tällaiseen jakaumaan voidaan siis hakea ennemmin poltto- ja hautausrituaaleista kuin tafonomiasta.

Palamattomat luut eivät liity hautaukseen.

6. Latina-Suomi sanasto

Astragalus	yksi ”nilkan” luista
Calvarium	pääkallo ilman alaleukaa
Costa	kylkiluu
Cranium	pääkallo
Dexter (dx)	oikea
Diafyysi (diaf.)	luun varsi tai perusosa ks. myös epifyysi
Diploë	kallon keskiosa vrt. Tabula interna et externa
Distaalinen (dist)	vrt. proksimaalinen, kauimpana kehosta
Epifyysi	luuhun kiinni kasvava osa esim. nivelpinta
Femur	sääriluu
Homo sapiens	ihminen
Leporidae sp.	jäniseläimet
Lepus europaeus	rusakko
Lepus timidus	metsäjänis
Manus	käsi
Ossa longa	pitkät luut
Pedis	jalka
Phalang	sormiluu
Proksimaalinen	vrt. distaalinen, lähimpänä kehoa
Radius	värttinäluu
Sinister (sin)	vasen
Tabula externa	kallon ulkopinta
Tabula interna	kallon sisäpinta
Tibia	sääriluu

7. Lähteet

7.1 Painetut lähteet

Bass, W. (1995): *Human Osteology: A Laboratory and Field Manual*, Missouri

Siivonen, L. ja Sulkava, L. 1994: *Pohjolan nisäkkäät*, Keuruu

7.2 Painamattomat lähteet

During, E. (2000a+b): *Humanosteologi bildkompendium del 1 och 2*, Arkeo-osteologiska forskningslaboratoriet, Stockholms universitet

During, E. (2000c): *Kermerat Skelettmaterial: Kompendium i arkeo-osteologi*, Arkeo-osteologiska forskningslaboratoriet, Stockholms universitet

Palaneet luut:

Alanro.	kpl	Luu	Luun osa	Eläinlaji	Paino (g)
3	1	Calvarium	tabula externa frag.	Homo sapiens (ihminen)	0
4	3	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,67
6	2	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,13
18	1	Costa	corpus frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,14
19	1	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,16
20	2	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,28
21	10	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	1,06
23	2	Costa	corpus frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,13
23	5	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,76
24	1	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,13
25	1	Calvarium	frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,09
25	1	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	1,27
26	1	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,07
27	1	Calvarium	tabula externa frag.	Homo sapiens (ihminen)	0
27	2	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,35
28	1	Phalang 1/2 manus	dist. 1/4 frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,49
28	1	Radius	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,23
28	2	Tibia	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	2,68
28	2	Femur	linea aspera frag.	Homo sapiens (ihminen)	1,34
28	1	Femur	planum popliteum frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,35
28	2	Calvarium	frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,39
28	6	Costa	corpus frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,49
28	42	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	11,01
31	6	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,51
32	2	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,33
34	1	Ossa longa	diaf. frag.	Homo sapiens (ihminen)	0,29
				yht.	22,86

Palamattomat luut:

Koordinaatit	kpl	Luu	Luun osa	Eläinlaji	mmpy
x=394,33 y=797,89	1	Femur sin.	Dist. 1/4 frag.	Leporidae sp. (jäniseläimet)	15,65
x=394,33 y=797,89	1	Phalang 1	kokonainen	Leporidae sp. (jäniseläimet)	15,65
x=394,33 y=797,89	1	Phalang 2	kokonainen	Leporidae sp. (jäniseläimet)	15,65
x=394,39 y=798,15	1	Astragalus sin.	kokonainen	Leporidae sp. (jäniseläimet)	15,63